

УДК 316.42

Проблема активізації участі молоді у молодіжному громадському русі

О.В. ВОЛОШИН

Херсонський державний університет, м. Херсон, Україна, E-mail: voloshin.a.v80@mail.ru

Авторське резюме

Ця стаття присвячена проблемам створення системного, ефективного молодіжного руху в сучасній Україні. Проводить паралель з історичним генезисом молодіжних громадських рухів Радянського Союзу і виявляються причини, за якими сучасні молодіжні рухи не набули достатньої популярності. Пропонується авторське бачення пріоритетних завдань сучасних соціальних форм, функцій і завдань таких рухів, а також пропонується логіка, здатна вирішувати проблеми оновлення цих рухів серед молоді. Слід зазначити, що основними напрямками діяльності молодіжних організацій має бути спрямована на організацію діяльності, відповідно до забезпечення вимог молодої людини собі. Повідомляється, що найбільш актуальними напрямками діяльності сучасного молодіжного руху є діяльність у соціальній, професійній © О.В. Волошин, 2014

та економічній сферах. Слід зазначити, що фактичними соціальними завданнями сучасного молодіжного руху повинні бути наступні: адаптація молоді до дорослого життя, що дозволяє інтеріоризувати та соціалізувати соціально бажані норми і практики. Наголошується на доцільності молодіжного руху на підтримку громадського порядку, як найбільш універсального і такого, який має саме безпосереднє відношення до сучасних соціальних потреб.

Ключові слова: молодіжний рух, актуальність, функції, проблеми, залучення, діяльність, соціалізація, форми.

Activation problem youth participation in youth social movement

O.V. VOLOSHIN

Kherson state university, Kherson, Ukraine, E-mail: voloshin.a.v80@mail.ru

Abstract

This paper deals with the problems creating a systematic, effective youth movement in modern Ukraine. Draws a parallel with the historical genesis of youth social movements of the Soviet Union and identifies the causes by which modern youth movements have not acquired sufficient popularity. An author's vision of the priority tasks of modern social forms, functions and tasks of such movements and a logic capable of solving problems updating these movements among youth are proposed. It is noted that the main activities of youth organizations should be aimed at organizing content processes to ensure the life of a young man self. It is reported that the most urgent areas of mainstreaming modern youth movement is a social, professional and economic spheres. It is noted that the actual social problems of modern youth movement should be an adaptation of the young man to adult life, enabling to interiorization and socialization socially desirable norms and practices. Emphasized on the advisability of a youth movement in support of the peace as the most universal and the one that is most relevant to modern social needs.

Keywords: youth movement, topicality, functions, problems, attraction, activity, socialization, forms.

Постановка проблеми. Актуальність даної проблематики останнім часом в Україні зростає як ніколи. Питання активного залучення молоді до громадських рухів має місце в усіх сферах громадської діяльності. Однак ефективність такого залучення викликає принципові проблеми. Значною мірою молодь на сьогодні використовується у вирішенні ситуативних політичних завдань які не завжди корелюють із інтересами громадянського суспільства. При цьому на наше переконання постійна участь молоді у громадській діяльності не політичного характеру створить умови для зменшення рівня маніпулятивності та забезпечення поширення у молоді практик суспільно-нормативного характеру.

Аналіз досліджень і публікацій. У рамках соціологічного вивчення молодіжної активності в якості традиційного підходу може розглядатися парадигма колективної поведінки, яка, будучи властивою для американської соціологічної школи, сходиться ще до ідей мислителів XVII ст. Дж. Локка і Т. Гоббса про колективний договір та спирається на розгляд суспільства як об'єднання автономних суб'єктів. Процеси постмодернізації сучасного суспільства частково актуалізують дану логіку. В рамках даної парадигми громадський рух в цілому розглядається як результат взаємодії індивідів у специфічних умовах соціальної напруженості та невдоволення як ірраціональна відповідь пов'язана із розрядкою психологічної напруженості особистості.

Поява сучасної парадигми «нових суспільних рухів» іменована ще парадигмою ідентичності. У рамках даної концепції, що розвивається в роботах Ю. Габермаса, Е. Гідденса,

А. Турена та інших, робиться акцент на макро-соціологічних чинниках соціальної активності. Громадські рухи, відповідно до даної концепції, розглядаються як дія соціальних суб'єктів і рушійних сил історичного розвитку. Парадигма «нових суспільних рухів» спирається на вивчення тих рухів, які ставлять своєю метою створення нової ідентичності, нових загальнолюдських цінностей, в основі яких лежать цінності постіндустріального суспільства (до цієї категорії можна віднести правозахисний рух, рух за мир, екологічний рух, рух проти ксенофобії за толерантність, антиглобалістський рух тощо). Визначаючи цілковиту логічність запропонованих теорій, ми вважаємо що зазначені наукові парадигми характеризують появу та розвиток соціальних рухів як форм спонтанної громадської активності. Натомість в сучасному українському суспільстві існує потреба у соціальній технологізації соціальних (особливо молодіжних) громадських рухів. Для пояснення штучних рухів дані теорії властиві тією мірою, якою вони характеризують причини виникнення соціальної потреби молоді у відповідному русі. Натомість сам рух та механізми залучення до нього нових членів має носити не природний, а штучний характер, що виводить характеристики такого руху за межі даних парадигм та, частково, дозволяє розглядати їх з позицій соціального руху в межах певних соціокультурних полів у відповідності до структуралістського конструктивізму П'єра Бердьє.

Сучасне соціальне середовище вимагає роботи в межах певних структуралістських підходів соціальних технологій активізації функціональних молодіжних рухів спрямованих на

вирішення суспільно-важливих соціальних завдань, які паралельно можуть виконувати соціально-адаптаційні функції.

Виклад основного матеріалу. В контексті останніх соціально-політичних процесів питання залучення молоді до громадського руху набуває характеру суспільного завдання. При суттєвій кількості зареєстрованих молодіжних організацій ефективність їх діяльності є недостатньою. З одного боку. У відповідності до Закону України «Про молодіжні та дитячі організації» молодіжними вважають організації, що охоплюють осіб від 14 до 35 років. Однак такий значний діапазон віку вимагає створення внутрішньої градації, адже соціальні технології роботи з членами таких організацій мають бути принципово різними.

Історичне встановлення вікових меж від 14 до 28 перейшов у спадок від комсомолу, а в 2004 році, відповідно до Закону України «Про сприяння соціальному становленню та розвитку молоді в Україні» вікові межі молоді було збільшено до 35 років. Однак, навіть за часів ВЛКСМ питання адекватності вікових меж викликало питання [1].

При цьому слід звернути увагу на той факт, що вікова градація в середині самої організації частково існувала. Характер та форми громадської активності визначались обмеженнями викликаними членством у комітетах комсомолу певних установ. Відповідно до специфіки закладу (школа, інститут, підприємство) перед членами комсомольської організації поставали різні завдання. Фактично, змінюючи конкретні завдання в межах однієї організації, комсомол виконував функцію якомога повнішого охоплення молоді завданнями, адекватними їх інтересам та можливостям.

Паралельно із функціональним завданням виконувалась ідеологічна робота, яка в процесі зміни вікових етапів членства в комсомольській організації здійснювалась постійно. В таких умовах зберігалась високий рівень громадської активності молоді та фактично була відсутньою фаза переходу (адже номінально зберігалось членство в єдиній організації). На сьогодні в Україні відсутні «наскрізні» організації подібного роду, що вимагає актуалізації та ініціації членів в організаціях при переході з однієї до іншої відповідно до вікових меж їх членів.

Спроба створення організації подібного роду була зроблена Партією регіонів, зі створенням молодіжної громадсько-політичної організації «Молоді регіони», фактично молодіжного осередку самої партії. Початок вступу в зазначені організації (аналогічно початку вступу в російську організацію «Молода гвардія») визначено 14 років. Статутно встановленої верхньої межі немає. Однак, логіка існування єдиної партійної організації в умовах багатопартійного суспільства робить акцент на політичному, а не функціональному змісті функцій молоді.

Таким чином, зазначені організації переслідують переважно політичну мету недостатньо охоплюючи молодь, яка прагне реалізовувати певні функціональні (неполітичні) цілі, або цілі, що не збігаються із програмними цілями партії. Фактично у випадку зазначених молодіжних рухів мова йде не про масовість залучення до участі в них, а про поширення політичної агітації в молодіжному середовищі. У випадку необхідності широкої громадськості (що ми можемо спостерігати сьогодні) мова має йти про деякі інші механізми залучення молоді та активізації відповідної діяльності. Одним із яких є поширення поінформованості молоді щодо діяльності громадських організацій. При цьому така організація має якомога повніше відповідати інтересам певних груп молоді.

За даними опитування, що проводилося Центром соціальних експертиз Інституту соціології НАН України в 2010 р., відповідаючи на запитання «Чи є у Вашому місті/селі молодіжна організація, здатна представляти та захищати Ваші інтереси?», тільки 10% відповіли ствердно, інші ж респонденти такою інформацією не володіли. Як засвідчило дослідження «Молодіжна політика-2012: чинники формування суспільно активної української молоді», навіть лідерам та активістам молодіжних організацій важко визначитися стосовно запитання «Будь ласка, назвіть не більше трьох молодіжних громадських об'єднань, які в масштабах України найбільше, на Вашу думку, впливають на соціалізацію молодих людей»: лідером стала всеукраїнська молодіжна громадська організація «Молоді регіони», яка набрала лише 2,8% прихильників [2].

На наш погляд, питання захисту особистих інтересів за допомогою молодіжної організації не є основним. Член молодіжної організації, безумовно, повинен мати певний захист своїх інтересів, однак, на нашу думку, у першу чергу, у частині напрямків реалізації спільних з організацією інтересів. При цьому політичні цілі не можуть (доступ до влади) бути для молоді людини настільки ж актуальними, як для свідомого члена політичної партії. Відтак орієнтація на молодіжні політичні організації (про що свідчать результати опитування наведені вище) не може дати бажаного соціального ефекту.

Орієнтація на вирішення специфічних проблем молоді також є невисокою, як свідчать дані опитування «Молодь України: спосіб життя та ціннісні орієнтації», лише 1% молодих людей у разі необхідності вирішення своїх проблем звертається до громадських організацій. [2, с. 141]. Таким чином створення молодіжних організацій, спрямованих на вирішення соціальних проблем, також недоцільно. При цьому доцільним нам бачиться орієнтація на вирішення власних проблем через активізацію участі у суспільному житті. Однак, остання теза потре-

бує певного пояснення. В тій чи іншій мірі молодь специфічно відчуває на собі суспільні проблеми, які відбуваються. До тих проблем, які є найбільш відчутними та які можуть бути вирішені через активізацію молоді у суспільному житті варто зазначати наявність певної дискримінації або стигматизації молоді, що вимагає демонстрації представниками даної групи своїх соціально-прийнятних і соціально-значущих («суспільно корисних») цілей і форм поведінки. В даному випадку молодіжні ініціативи виступають механізмом для забезпечення соціального єднання молоді суспільством, набуття нею довіри з боку суспільства. При цьому в даному випадку мова йде про те, що кожна молода людина, беручи участь у діяльності подібного роду, отримує від власної участі певний «індивідуальний пропуск» (визнання) у доросле життя.

Фактично має місце створення певної колективної адаптаційної стратегії, в основу якої закладається орієнтація на досягнення особистого успіху кожного з молодіжних активістів. В такому разі молодіжна активність у громадському русі виступає в якості певного механізму соціального ліфта. Участь у політичних молодіжних організаціях відіграє роль такого «ліфта» тільки в контексті політичної кар'єри в рамках існуючих соціальних і політичних інститутів. Однак така діяльність не виконує функцій «ліфта», який «піднімає» молоду людину у доросле життя та практично не впливає на її соціальні позиції за межами політичної сфери. В такому сенсі значення набувають різні форми волонтерських організацій та рухів, які можуть виконувати різні суспільнозначущі завдання дозволяючи молодій людині не тільки вирішувати певні суспільні питання, але і самоактуалізувати себе у дорослому житті через вирішення суспільно-значущих проблем.

Важливим напрямком активізації участі молоді у громадських рухах є реформатування молодіжної активності у напрямку подолання дискримінації через відстоювання своєї ідентичності та у напрямку декриміналізації (запобігання можливої криміналізації) молоді. Значення останнього руху в умовах останніх соціальних процесів бачиться нам наріжним. Так, подолання проявів дискримінації стає можливим за умов повноцінного входження у правову систему держави та переорієнтації практик системного дотримання норм права та моралі починаючи власне із себе.

Основними напрямками діяльності молодіжних організацій на нашу думку, мають бути організації спрямовані за своїм змістом на забезпечення процесів життєвого самовизначення молоді людини. Ці процеси нами пропонується поділити на сфери, зокрема: соціальну, професійну та економічну. Виходячи із пріоритетності зазначених сфер (напрямків) молодіжний рух має забезпечувати умови для самореалізації

кожної молодої людини та розвиток ініціатив молоді у цих сферах. Головною ідеєю молодіжного руху у кожній із зазначених сфер має бути створення умов для успішного життєвого старту: одержання якісної освіти (при цьому обов'язково вищої), отримання трудового досвіду, а бажано і першого робочого місця.

Створення умов для забезпечення молодої людини власним житлом та закладення принципів самовдосконалення протягом усього життя. Важливим бачиться створення в рамках молодіжного руху можливостей для закріплення суспільно бажаних практик. Фактично мова йде про закріплення та соціалізацію успішних соціальних практик, які створюватимуть передумови для подальшої соціальної активності та формування активної громадянської позиції.

Одними з найголовніших завдань молодіжного громадського руху нам бачиться створення умов для зміцнення гарантій забезпечення прав і свобод молодих громадян, допомога молодим людям у реалізації і самореалізації їх творчих можливостей та ініціатив. Паралельно із зазначеним завданням молодіжний громадський рух має забезпечувати умови для навчання, духовного і фізичного виховання. Загальна модель діяльності має бути орієнтованою на допомогу певним існуючим функціональним інституціям (бажано державним) у вирішенні інституціональних завдань. Об'єктами уваги можуть бути і безпосередні споживачі певних соціальних послуг (на виконання яких орієнтований молодіжний рух), однак в цьому контексті більш проблематичним постає питання щодо забезпечення умов отримання першого робочого місця.

Виходячи із поставлених завдань найбільш адекватним молодіжним рухом який охоплює практично всі із перелічених завдань є створення молодіжних громадських організацій із підтримання громадського порядку. В таких організаціях молода людина не тільки набуватиме специфічних знань та навичок пов'язаних із виконанням функціональних (статутних) завдань такого руху, але й матиме змогу закріпити практики пов'язані із дотриманням громадського порядку безпосередньо у повсякденному житті, що в подальшому забезпечуватиме молодій людині певну нормативну модель поведінки. При цьому такі громадські організації мають більшою мірою створюватися не в структурі (або під егідою) діючих правоохоронних органів, а в системі освітніх закладів, або взагалі на громадській ініціативі. Зазначене створить передумови для того, щоб частина професійних норм та практик, які є ustalеними в діяльності правоохоронних органів, неповною мірою впливала на процеси соціалізації молоді людини. Важливість такої «відокремленої» соціалізації полягає у тому, що для учасника такого громадського руху, який не планує присвячувати в подальшому житті роботі в правоохоронних органах, такі норми та цінності не завжди потрібні.

При цьому ми не говоримо про девіантні норми та практики. На наш погляд, специфічні професійні норми та цінності однієї сфери (в даному випадку правоохоронних інституцій) не завжди сприятимуть успішній інтеграції до інших сфер суспільної діяльності.

При цьому ключовими соціальними механізмами в плані активізації молодіжної діяльності має бути розуміння та повага поглядів і переконань молоді (конкретної молодіжної групи). В такому контексті створення відносно незалежної громадської організації сприятиме налагодженню конструктивного діалогу з владними структурами. При цьому результатом такого діалогу має бути ефективне залучення молоді до безпосередньої участі у функціональних процесах (зокрема до охорони правопорядку). При цьому доцільним бачиться залучення молодих людей до формування й реалізації певних програм, що стосуються пріоритетних завдань установи, на допомогу якій орієнтований певний молодіжний рух.

Висновки. Залучення молоді до участі у підтриманні громадського порядку забезпечує паралельно із вирішенням основного завдання також правовий та соціальний захист учасників руху. Співпраця із правоохоронними органами створює необхідні умови для повноцінного соціального становлення та розвитку молоді людини, особливо у разі, якщо попередньо дана людина мала певні соціальні проблеми. Оскільки участь у правоохоронній

діяльності передбачає наявність у її учасників певного рівня фізичного розвитку, наявності певних спеціальних знань (у тому числі і юридичного характеру), а також безпосередньо пов'язана із досвідом спілкування із різними соціальними групами ми вважаємо, що така діяльність є достатньо продуктивною в плані соціального становлення.

Безумовно, важливими є ініціативи та активність молоді і в інших сферах життєдіяльності суспільства, однак діяльність із підтримання громадського порядку бачиться нам по-перше, найбільш широкою сферою громадської активності, яка охоплює більшість із аспектів саморозвитку молоді людини; по-друге, суспільний результат в даній сфері носитиме досить наочний характер, що стимулюватиме постійний інтерес до участі у подібній діяльності членів молодіжної організації (групи); по-третє, подібна діяльність може бути відносно легко організована в умовах навчального закладу та не потребує значних витрат; по-четверте, участь у діяльності подібного роду збільшує рівень самодисципліни та створює передумови для подолання шкідливих звичок, які існують серед представників молодіжного середовища. Єдиним практичним обмеженням щодо зазначеної діяльності є необхідність існування у молоді людини активної громадської позиції та лояльності (у всякому випадку орієнтація на лояльність) до діяльності правоохоронних органів.

СПИСОК ЛІТЕРАТУРИ:

1. Об уставе ВЛКСМ [Электронное издание] Всесоюзный сбор учащихся комсомольцев / Режим доступа : http://www.sbor90.su/materials/Misc/Proposals_on_the_YCL_Statute.pdf
2. Участь молоді в суспільному житті: досвід, можливості, бар'єри : щорічна доповідь Президенту України, Верховній Раді України, Кабінету Міністрів України про становище молоді в Україні (за підсумками 2011 року) / Міністерство освіти і науки, молоді та спорту України, Державна служба молоді та спорту України. – К., 2012. – 222 с. С. 141

Стаття надійшла до редакції 05.06.2014

REFERENCES:

1. Ob ustave VLKSM (On the Statute of the Komsomol). *Vsesoyuznyiy sbor uchashchihsy komsomoltsev* / Mode of access: http://www.sbor90.su/materials/Misc/Proposals_on_the_YCL_Statute.pdf
2. Uchast molodi v suspilnomu zhytti: dosvid, mozhlyvosti, bariery : shchorichna dopovid Prezydentu Ukrainy, Verkhovniy Radi Ukrainy, kabinetu Ministriv Ukrainy pro stanovishche molodi v Ukraini (za pidsumkami 2011 roku) (Participation of young people in public life: experience, capabilities, barriers annual report to the President of Ukraine, the Verkhovna Rada of Ukraine, the Cabinet of Ministers of Ukraine on the situation of youth in Ukraine (in 2011)). *Ministerstvo osvity i nauky, molodi ta sportu Ukrainy, Derzhavna sluzhba molodi ta sportu Ukrainy*. K., 2012. 222 p. P. 141

Волошин Олександр Володимирович – старший викладач
Херсонський державний університет
Адреса: 73000, м. Херсон, вул. 40 років Жовтня, 27
E-mail: voloshin.a.v80@mail.ru

Voloshyn Oleksandr Volodymyrovych – senior lecturer
Kherson state university
Address: 27, 40 years of October st., Kherson, 73000
E-mail: voloshin.a.v80@mail.ru